

N:o 43.

Ank. till Riksd. kansli den 13 april 1888, kl. 3 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändringar i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Från Andra Kammaren har lagutskottet fått emottaga sju särskilda inom nämnda kammare afgifna motioner, i hvilka föreslås ändringar i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862. Motionerna hafva afgifvits af herrar *J. A. Johansson* i Strömsberg, n:o 11, *J. Bengtsson* i Gullåkra, n:o 21, *G. F. Östberg*, n:o 23, *P. Ersson* i Vestlandaholm, n:o 28, *J. Eliasson*, n:o 49, *L. P. Larsson* i Berga, n:o 98, samt *S. M. Olsson* i Sörnäs, n:o 139. För motionernas innehåll skall här nedan i utlåtandets särskilda punkter närmare redogöras.

Herr *L. P. Larsson* upptager i sin motion den ofta behandlade frågan om ändring i de allmänna grunderna för den kommunala rösträtten på landet. Han föreslår nemligen, att Riksdagen måtte besluta sådan ändring i kongl. förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet § 11, att röstvärdet skall beräknas sålunda, att hvarje röstegande må tillkomma en röst; dock att vid beslut om utgifter röstvärdet må beräknas efter det en hvar åsatta fyrktal med iakttagande af den begränsning, att ingen må utöfva rösträtt för större antal röster än som motsvarar en tjugonedel af kommunens hela fyrktal efter fyrktalslängden.

Bih. till Riksd. Prot. 1888 7 Saml. 22 Häft.

Den grundsats, hvilken motionären sålunda anser böra uppställas såsom regel, eller att utan afseende å fyrktalet endast *en* röst borde tillkomma hvarje röstegande, skulle tydligen äfven med det af motionären förordade undantag medföra en ytterst genomgripande och till sina följder knappast beräknelig omhvälfning af den kommunala sjelfstyrelsen. Den skulle nemligen i väsentlig mån lägga denna styrelse i händerna på samhällsklasser, hvilka nu endast i ringa mån utöfva något inflytande på densamma och om hvilka man för närvarande svårigen kan antaga, att de skola ega tillräckliga insigter och tillräckligt intresse för allmänna angelägenheter för att kunna till kommunernas båtnad utöfva en sådan magt. Då den ifrågavarande grundsatsen skulle tillämpas vid val, således äfven vid val af landstingsmän och valmän för utseende af sådana, komme den att utöfva en betydande inverkan på valen af Första Kammarens ledamöter. Lagutskottet anser följaktligen motionärens förslag i denna del icke böra bifallas.

Motionären har emellertid tagit hänsyn till de bestående förhållandena i så måtto, att han ej velat tillämpa den föreslagna allmänna grundsatsen vid beslut om utgifter. Vid fattandet af sådana beslut skulle nemligen enligt motionärens förslag röstvärdet beräknas efter det en hvar åsatta fyrktal med iakttagande af den inskränkning, att ingen finge utöfva rösträtt för större antal röster än som motsvarade en tjugonedel af kommunens hela fyrktal efter fyrktalslängden.

Förslag om en dylik inskränkning i den rösträtt, som tillkommer de högst beskattade inom en kommun, hafva såsom bekant ofta blifvit framställda och jemväl vunnit Andra Kammarens godkännande. Den bråkdel af kommunens hela röstetal, som högst skulle få tillkomma en röstegande, har föreslagits än till en femtedel, än till en tiondedel, än, såsom i den nu föreliggande motionen, till en tjugonedel. Denna mångfald af olika förslag synes gifva stöd åt den åsigt, att fastställandet af en dylik inskränkning icke kan fotas på någon allmängiltig rättsgrund, utan ytterst måste öfverlemnas åt ett visst godtycke. Den nu gällande kommunala rösträtten stödjer sig deremot på den bestämda och ingalunda förkastliga grundsats, att i samma mån en kommunalmedlem bidrager till utgifterna för kommunens ändamål, i samma mån bör han ock vara berättigad att utöfva inflytande på ledningen af kommunens angelägenheter.

Anledningen till de upprepade förslagen i ämnet har af förslagsställarne i allmänhet angifvits vara den, att i ett antal kommuner en enda person eger så stort röstetal, att han ensam kan utöfva kommunens beslutanderätt, och att i andra kommuner två eller ett fåtal personer, om de äro ense, kunna på samma sätt öfverrösta samtliga öfrige kommunalmedlemmar. Under sådana förhållanden kunde man ej anse, att någon verklig sjelfstyrelse funnes för

dessas kommuner. Ser man saken uteslutande ur denna synpunkt, kan man emellertid mot hvarje sådant förslag anmärka, att magten genom den ifrågasatta inskränkningen i de högst beskattades rösträtt endast skulle öfverflyttas till ett — visserligen något större — antal jernförelsevis högt beskattade, men att det lägre beskattade flertalet af kommunens medlemmar lika litet som nu skulle kunna genom sin rösträtt inverka på kommunens sjelfstyrelse.

Det är i alla händelser endast inom ett jernförelsevis ringa antal kommuner, der en enda eller några få personer gemensamt ega ett öfvervägande röstetal. Inom sådana kommuner skulle det i många fall vara mycket obilligt, om dessa personer, hvilka i en öfvervägande grad måste bära de för kommunala ändamål pålagda afgifter, skulle mot sin vilja kunna åläggas sådana. Då man tillika tager i betraktande, att dessa högst beskattade vanligen äro egare af stora gods eller innehafvare af stora industriella anläggningar och sålunda hafva sitt enskilda intresse på ett mera varaktigt sätt förbundet med kommunens gemensamma intressen, synes man kunna antaga, att misstag och öfvergrepp långt mindre äro att befara från dessas sida än från en mera vexlande majoritet af lägre beskattade.

Det bör ock här anmärkas, att det sätt, hvarpå en sådan öfvervägande rösträtt hittills blifvit inom vårt land utöfvad, icke i allmänhet gifvit skäligen anledning till klagomål. Detta bestyrkes bäst deraf, att vid de tillfällen, då frågan om den kommunala rösträtten varit å bane, anhängarne af de framställda förslagen inskränkt sig till att framhålla *möjligheten* af missbruk under nu varande förhållanden, men sjelfve medgifvit, att sådana i allmänhet icke förekommit.

Slutligen vill utskottet — ehuru den nu föreliggande motionen icke omedelbart dertill föranleder — erinra, att äfven en sådan, mindre genomgripande ändring i den kommunala rösträtten, som motionären föreslagit i fråga om beslut rörande utgifter, skulle, om den tillämpades vid val, medföra en icke oväsentlig rubbning af grunderna för Första Kammarens sammansättning, en rubbning, hvilken utskottet för sin del icke finner önskvärd.

På sålunda anförda skäl får utskottet hemställa,

- 1) att herr L. P. Larssons förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Äfven herr J. A. Johansson föreslår i sin ofvan omförmälda motion ett tillägg till § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet. Hans

förslag afser dock icke någon rubbning i den allmänna grunden för denna rösträtt, utan fastmera att bringa densammas utöfning i vissa särskilda fall till öfverensstämmelse med denna grund. Motionären anför i sådant afseende:

»Genom förordningarna och lagarne af den 26 september 1884 samt 1 maj och 12 juni 1885 bestämdes, att tingshus med häradsfängelse samt prestgård och kyrka skola byggas och underhållas af alla, som erlægga kommunalutskylder, så att de skattskyldige deltaga i sådan kostnad för fastighet efter hela och för andra beskattningsföremål efter en fjerdedel af derå belöpande fyrktal. Men genom förbiseende skedde på samma gång ingen ändring i rösträtten, hvadan inkomstegare nu mera kunna rösta för hela sitt fyrktal, men slippa att skatta för mer än en fjerdedel, så snart det vid kommunal- eller kyrkostämmor är fråga om dylika besvär. — Att en sådan rösträtt icke åsyftades med de nya byggnadslagarne torde väl få anses obestridligt, då icke skattskyldighet och rösträtt motsvara hvarandra. En person, som har t. ex. 100 fyrkar för inkomst, får rösta för hela antalet, men slipper att skatta för flere än 25. Detta är ännu obilligare än den allmänna obegränsade kommunala rösträtten, ty den åtföljes åtminstone af motsvarande skattskyldighet. — Inom talrika kommuner är ock fyrktalet för »alla öfriga beskattningsföremål», d. v. s. för inkomst, större än fyrktalet för all fastighet, och här kunna således inkomsttagarne diktera besluten, ehuru de ej behöfva deltaga i utskylderna för mer än fjerdedelen af fyrktalet. Och detta vid så dryga utskylder som till en kyrkobyggnad.»

Motionären meddelar härefter en af honom, med ledning af statistiska centralbyråns berättelse för år 1885, uppgjord förteckning å kommuner, der inkomstfyren är till antalet större än fastighetsfyren; hvarefter han fortsätter:

»I hela riket finnas alltså 208 landtkommuner, der inkomstfyren utgöra majoritet. Sådana kommuner finnas i rikets alla län, talrikast der större bruk, sågverk, fiskelägen eller stationssamhällen äro belägna. — Då landtkommunerna inalles år 1885 utgjorde 2,384 är det i 8,8 procent af hela antalet, som ett flertal af inkomstfyren finnes. I Gefleborgs län är den 34 procent, i Vesternorrlands 32 och i Jemtlands län 30 procent. — Denna öfversigt torde mer än allt annat visa behovet af en rättelse i påpekade missförhållanden, hvarför jag tillåter mig föreslå, att § 11 af förordningen om kommunalstyrelse på landet måtte erhålla följande lydelse:

§ 11. Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock att, der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlægga kommunalutskylder, annan grund än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande finnes särskildt stadgad, röstvärdet

skall vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden.

I § 59 bör bland undantagsparagraferna § 11 då äfven nämnas.

Om de ändringar i fyrktals-, debiterings- och uppbördslängdernas samt debetsedelsformulären, som genom de nya byggnadslagarne blifvit nödvändiga, torde Kongl. Maj:t efter vederbörandes hörande lätt ock kunna förordna.»

Det af motionären påpekade förhållande har, enligt hvad utskottet inhemtat, vållat olika meningar, i det att man å några orter ansett det vara tydligt, att röstvärdet skulle i dylika frågor som de ofvannämnda beräknas efter samma grund som deltagandet i sjelfva besväret, då deremot andra af lagens ordalydelse funnit sig förhindrade att biträda en sådan tolkning. Då det emellertid uppenbart strider mot den allmänna grunden för den kommunala rösträtten, att en kommunens medlem skulle få med hela sitt röstetal efter fyrktalslängden delta i beslut om en utgift, till hvars bestridande han ej behöfver bidraga med större afgift, än som belöper på en fjerdedel af det honom påförda fyrktal, finner utskottet ett uttryckligt stadgande till förekommande häraf vara behöfligt och hemställer därför,

- 2) att Riksdagen ville, med bifall till herr J. A. Johanssons motion, för sin del antaga följande

Förordning

angående ändrad lydelse af §§ 11 och 59 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, sådan nämnda § lyder i kongl. kungörelsen den 8 september 1868, samt § 59 i samma förordning, sådan denna paragraf lyder i kongl. kungörelsen den 17 mars 1882, skola hafva följande ändrade lydelse:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock att, der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlägga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande

af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskild stadgad, röstvärdet skall vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden.

§ 59.

Kommunalnämnden skall verkställa fyrktalssättningen och deröfver upprätta en längd, upptagande, särskildt för hvarje skattskyldig och i särskilda kolumner: för i mantal satt jord, för jordbruksfastighet utan mantal och för annan fastighet debiterad bevillning enligt art. II i bevillningsstadgan (eller, der bevillning ej utgår, det belopp, som, uträknadt efter taxeringsvärdet, mot sådan bevillning svarar); för öfriga beskattningsföremål debiterad enahanda bevillning; det åsatta fyrktalet för i mantal satt jord; fyrktalet för jordbruksfastighet utan mantal; fyrktalet för annan fastighet; fyrktalet för alla öfriga beskattningsföremål och summan af den skattskyldiges fyrktal; allt på sätt det under litt. A bifogade formulär till fyrktalslängd närmare utvisar.

Denna längd, som ligger till grund för kommunalutskyldernas debitering, utgör, med iakttagande af de bestämmelser och undantag §§ 8, 9 och 11 innehålla, tillika kommuns röstlängd. I den för anmärkningar afsedda kolumn antecknas, om och på hvilken grund i följd af dessa bestämmelser någon i längden uppförd skattskyldig icke eger utöfva rösträtt. Längden upprättas i två exemplar, af hvilka det ena i sockenstugan anslås och det andra hos kommunalnämnden förvaras.

De af herrar J. Bengtsson och G. F. Östberg afgifna motionerna om ändring i förordningen om kommunalstyrelse på landet afse ett förtydligande af förordningens föreskrifter i fråga om tidpunkten för rösträtts inträdande i vissa fall. Herr Östberg anför i afseende härå följande:

»Kommunalförfattningarne äro icke fullt tydliga i afseende å frågan, vid hvilken tid rösträtten för fast egendom på landet, som blifvit försäld

eller öfvergått från en brukare till en annan, öfverflyttas från den förre till den senare innehafvaren.

Rösträtten är i allmänhet bunden vid skattskyldigheten. Skattskyldigheten för fastighet inträder så snart fastigheten öfvergått från en brukare till en annan, oberoende deraf, huruvida den ene eller den andre är upptagen i kommunens längder. Vid sådant förhållande och då 8 § i kongl. förordningen angående kommunalstyrelse på landet stadgar, att en hvar välfrejdad svensk undersåte, som är medlem af en kommun samt enligt 57 § förbunden att till kommunen erlægga skatt och icke häftar för oguldna kommunalutskylder, skall vara berättigad att deltaga i kommunalstämmans öfverläggningar och beslut, synes det, som om lagstiftarens mening varit, att, då en fastighet ombytt egare eller brukare, den nye innehafvaren skulle omedelbart komma i åtnjutande af den rösträtt i kommunen, som åtföljer fastigheten, lika väl som hans skattskyldighet genast inträder.

Det finnes emellertid tvenne stadganden, som stå i strid med en sådan uppfattning. Rösträtten förutsätter, att man är medlem af kommunen, men för att vara medlem af kommunen måste man enligt 4 § antingen vara mantalsskrifven i kommunen eller ock vara till allmän bevillning uppförd, d. v. s. vara upptagen i taxeringslängden. Om därför en person inflyttar från främmande kommun och icke förut haft jordbruk eller idkat någon näring inom den kommun, dit han flyttar, kan han icke vara medlem af den sistnämnda kommunen och kan därför icke få rösträtt för den fastighet, han tillträtt. Vidare stadgar 59 §, att fyrktalslängden utgör kommunens röstlängd, och innehåller ingen anvisning, att en person kan, sedan längden vunnit laga kraft, blifva deruti införd, hvaraf kan dragas den slutsats, att rösträtt icke kan öfvergå från en person till en annan.

Förordningens bestämmelser i ifrågavarande afseende synas stridiga, och olika uppfattningar hafva därför gjort sig gällande. En framstående statsrättslärare har utgått från den mening, att §§ 8 och 57 vore hufvudstadganden i ämnet, och förklarar, att den, som förvärfvat sig egande-, besittnings- eller arrenderätt till fastighet i kommunen och på grund deraf har att utgöra kommunalutskylder för fastighet, ej behöfver afvakta tiden för uppgörande af ny röstlängd, utan omedelbart inträder i den rösträtt, som fastighetens innehafvande grundar, så snart han tillträtt densamma och sådant anmäler, så att anteckning derom blifver gjord i samma röstlängd (Rydin, Svenska Riksdagen, I, sid. 136).

Deremot förefaller det, som om man i allmänhet ansett, att fyrktalslängden oförändrad bör ega vitsord, till dess ny sådan blifvit i vederbörlig ordning uppgjord, och därför, när fastighet blifvit försäld eller öfvergått från jordegare till arrendator eller tvärtom eller från en arrendator till en

annan, låtit den förre innehafvaren behålla rösträtt till dess ny taxeringslängd och ny fyrktalslängd blifvit upprättade.

Om den tolkning, som sålunda vunnit tillämpning, är den rigtigaste ur rent juridisk synpunkt, synes den likväl icke öfverensstämma med de principer, hvarpå författningen hvilar, och ännu mindre gifva en praktisk lycklig lösning af frågan. Det finnes knappast något skäl, hvarför en person, som sålt sin egendom eller afträdt ett arrende, skulle fortfarande behålla kommunal rösträtt för den egendom, han innehaft; det kan ej heller vara lämpligt, att rösträtten för samma egendom skulle ligga nere ända till årets slut, men det är deremot billigt, att den nye innehafvaren, hvars skattskyldighet genast inträder, äfven omedelbart erhåller den rösträtt, som tillhör fastigheten, och sålunda blir i tillfälle att deltaga i beslut om de kommunalutskylder, hvilka han skall betala. Jag vill därför föreslå, att förordningen förtydligas i den rigtning, att, då fast egendom på landet ombyter innehafvare, rösträtten inträder för den nye innehafvaren, så snart han tillträdt egendomen.

Då förhållandena i stad ej oväsentligt skilja sig från dem, som förefinnas på landet, och något behof af förändring derstädes ej synes vara för handen, anser jag mig icke böra afgifva något förslag till förändring af de för städerna gällande föreskrifter uti ifrågavarande ämne.»

På grund af det sålunda anförda föreslår herr Östberg, att Riksdagen ville för sin del besluta, att 4 och 59 §§ i kongl. förordningen angående kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 måtte erhålla följande förändrade lydelse:

»4 §. Medlem af en kommun på landet är en hvar, som der är mantalsskrifven, äfvensom hvar och en, hvilken, utan att vara i kommunen mantalsskrifven, derstädes *eger, besitter eller brukar fast egendom eller är* för inkomst af kapital eller arbete till allmän beivring uppförd.

59 §, 2 mom. Denna längd, som ligger till grund för kommunalutskyldernas debitering, utgör, med iakttagande af de bestämmelser och undantag, 8 och 9 §§ innehålla, tillika kommunens röstlängd. *Har fast egendom, sedan längden upprättades, öfvergått till ny innehafvare, eger denne att efter anmälan blifva i längden uppförd för samma egendom.* I den för anmärkningar afsedda kolumn antecknas, *dels om af ofvan angifven orsak rösträtt för fast egendom öfvergått till annan person, dels om och på hvilken grund, i följd af bestämmelserna i 8 och 9 §§, någon i längden uppförd skattskyldig icke eger utöfva rösträtt.* Längden — — förvaras.»

Herr J. Bengtsson andrager i fråga om tolkningen af gällande bestämmelser och rörande önskvärdheten af rösträttens omedelbara inträdande, då densamma grundas på egande, besittande eller brukande af fast egendom, väsentligen samma skäl som herr Östberg. Derjemte anser herr Bengtsson

att detsamma äfven bör gälla i fråga om öfvertagande af förut taxerad bergsbruks- och fabriksrörelse; och föreslår herr Bengtsson, till vinnande af det af honom åsyftade mål, att Riksdagen ville för sin del antaga såsom ett 3:dje moment till § 8 af förordningen den 21 mars 1862 angående kommunalstyrelse på landet följande tillägg:

»Person, som förvärfvar sig egande-, besittnings- eller arrenderätt till fastighet eller öfvertager i gång varande och förut taxerad rörelse, inträder omedelbart i den rösträtt, som innehafvandet af fastighet eller rörelse grundar, så snart han nemligen tillträdt denna samt hos vederbörande med handlingar styrkt detta, så att anteckning derom kunnat göras i röstlängden.»

Hvad först angår frågan om inträdandet af rösträtt, då denna grundas på »i gång varande och förut taxerad rörelse», hvilken grund för rösträtt faller under det i förordningens 4 § begagnade uttrycket »inkomst af kapital eller arbete», så har, så vidt utskottet har sig bekant, icke blifvit ifrågasatt, att rösträtt enligt nu gällande bestämmelser skulle kunna på denna grund förvärfvas förr än innehafvaren af rörelsen blifvit inom kommunen uppförd till allmän bevilning och i sammanhang dermed upptagen i kommunens röstlängd. Hvad herr J. Bengtsson i denna del föreslagit innefattar således otvifvelaktigt ett förslag till ändring i hvad nu är stadgadt.

Något annorlunda förhåller det sig med herr Östbergs förslag och den del af herr Bengtssons förslag, som till sitt syfte dermed sammanfaller. Herr Östberg har i sin motion åberopat, att enligt en statsrättslärares åsigt ny egare, innehafvare eller brukare af fastighet eger, omedelbart efter tillträdet af fastigheten, för densamma utöfva rösträtt, och en härmed öfverensstämmande mening uttalades af lagutskottet vid 1879 års riksdag i utlåtande, n:o 20, öfver väckta motioner i liknande, ehuru mera omfattande syfte. Praxis inom de särskilda kommunerna lär också på många orter gå i sådan rigtning.

Men om ock en sådan praxis kan anses såsom grundad på en riktig uppfattning af kommunallagstiftningens anda, synes det dock svårt att förlika densamma med ordalydelsen af § 4 i förordningen om kommunalstyrelse på landet, der det uttryckligen stadgas, att en person, hvilken icke är i kommunen mantalsskrifven, måste, för att vara medlem af densamma, vara derstädes *uppförd* till allmän bevilning *för fast egendom* eller inkomst af kapital eller arbete. Enligt denna paragrafs ordalydelse synes således en inom kommunen icke mantalsskrifven person icke kunna utöfva rösträtt för en inom kommunen belägen fastighet, förr än han blifvit i taxerings- och röstlängderna införd såsom egare eller brukare af fastigheten. Vid sådant förhållande lär man nödgas erkänna, att lagstiftningen härutinnan är i

behof af ett förtydligande, och lagutskottet tvekar för sin del icke derom, att förtydligandet bör gå i den rigtning, som af herr Östberg föreslagits.

Det är nemligen uppenbart, att, då enligt kommunallagarnes anda rättigheten att deltaga i besluten om kommunens angelägenheter har sin grund i skyldigheten att deltaga i bestridandet af kommunens utgifter, lagstiftaren bör tillse, att en person, hvilken deltagar i de senare, icke utan giltig anledning för längre eller kortare tid beröfvas rätten att deltaga i besluten. Då en persons rösträtt inom en kommun grundas på inkomst af kapital eller arbete, kan det emellertid ej undvikas, att hans rösträtt inträder något senare än skattskyldigheten, ty denna sistnämnda, efter hvilken rösträtten skall beräknas, kan ej till sitt mått bestämmas, förr än personens inkomster blifvit af vederbörande taxeringsmyndigheter i vederbörlig ordning uppskattade. I fråga om fastighet förefinnes deremot icke något sådant hinder. Den skattskyldighet, hvilken åligger densamma egare, innehafvare eller brukare i denna hans egenskap, bestämmes nemligen uteslutande med hänsyn till sjelfva fastighetens beskaffenhet, och den omständighet, att personen ombytes, utöfvar icke någon inverkan på fastighetens taxering. Det kan således icke vålla någon tvekan eller svårighet att såsom röstberättigad för en fastighet när som helst i röstlängden införa den person, hvilken behörigen styrker sig vara egare, innehafvare eller brukare af samma fastighet.

Den inkomst af rörelse, som i herr Bengtssons motion omtalas, är deremot endast ett särskildt slags inkomst af kapital eller arbete och taxeras efter helt andra, vida mera af personliga förhållanden beroende grunder än fast egendom. Den bevillning för inkomst af sådan rörelse, som blifvit en föregående idkare af densamma påförd, synes således icke kunna utan vidare läggas till grund för dens rösträtt, hvilken öfvertagit rörelsen.

Herr Östberg yttrar i sin motion, att något behof af en motsvarande ändring i förordningen om kommunalstyrelse i stad icke synes vara för handen. Utskottet hyser för sin del tvekan om rigtigheten af denna motionärens uppfattning, särskildt med hänsyn till den inverkan, förändringen kan utöfva på inträdandet af den politiska rösträtten, i hvilket afseende en olikhet mellan land och stad skulle skapas genom att vidtaga den ifrågasatta ändringen endast för landkommuner.

I anledning häraf och då en fullständigare utredning af de för ändamålets vinnande nödiga lagändringar torde vara erforderlig, anser utskottet en skrifvelse i ämnet böra till Kongl. Maj:t aflåtas, och får utskottet följaktligen hemställa,

- 3) att Riksdagen ville, med anledning af herrar J. Bengtssons och G. F. Östbergs förevarande motioner, i skrifvelse

anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i förordningen om kommunalstyrelse på landet, att den, som inom en kommun eger eller brukar fast egendom, må, sedan han egendomen tillträdt och efter skedd anmälan, införas i kommunens röstlängd och utföva rösträtt för det egendomen påförda fyrktal.

Uti 3:dje momentet af § 57 i förordningen om kommunalstyrelse på landet stadgas, att jordegare eller boställsinnehafvare, som åt landbo eller arrendator upplåtit jord eller boställe, är från erläggande af kommunalutskylder därför befriad, enär dessa utskylder enligt 1:sta momentet af samma § skola af brukaren erläggas. Till detta stadgande föreslås af herrar J. Eliasson och S. M. Olsson i deras ofvan omförmälda motioner ett tillägg i syfte att, der arrendatorn saknar tillgång till kommunalutskyldernas gäldande, dessa skola betalas af jordegaren eller boställsinnehafvaren. Tilläggets lydelse formuleras af herr Eliasson sålunda: »I de fall, der arrendator eller landbo saknar tillgång till gäldande af sådana utskylder, skall dock jordegare eller boställshafvare för desamma vara ansvarig.» Enligt herr Olssons förslag skulle tillägget hafva följande lydelse: »Saknar arrendator eller landbo tillgång till kommunalutskyldernas erläggande, åligger egaren att desamma betala.»

Såsom i de föreliggande motionerna framhålles, kunna ganska betydliga förluster tillskyndas en kommun derigenom, att arrendatorn af en inom kommunen belägen fastighet saknar tillgång att erlägga de kommunalutskylder, som skolat för fastigheten utgå; och dessa förluster blifva större och kännbarare, ju större fastighetens fyrktal är i förhållande till hela kommunens fyrktal. På sådant sätt kunna kommunens öfrige medlemmar nödgas att bekosta utgifter, till hvilkas beslutande arrendatorn med de på fastigheten belöpande röster i mer eller mindre betydande mån bidragit.

Motionärernas förslag synes vara väl egnadt att förekomma eller åtminstone i väsentlig grad minska faran för dylika förluster. Då det är jordegaren, som antagit arrendator och han dervid haft anledning att taga kännedom om dennes ekonomiska ställning, synes det icke obilligt, att jordegaren får ansvara för de förluster, som genom arrendatorns obestånd eljest skulle drabba kommunen, helst de utskylder, som påföras för en fastighet, kunna i viss mån anses åligga sjelfva fastigheten utan afseende å inne-

hafvarens person. Det har visserligen mot den nu föreslagna bestämmelsen erinrats, att jordegaren genom arrendatorns obestånd sjelf lider en förlust, som skulle genom ansvaret för arrendatorns utskylder ytterligare ökas; men denna anmärkning torde förlora i vikt, då man besinnar, att jordegaren vid arrendeaftalets uppgörande kan betinga vilkor, som skydda honom för personlig förlust, och dessutom har förmånsrätt för arrendet enligt 17 kapitlet 6 § handelsbalken.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hemställer utskottet,

- 4) att Riksdagen ville, med anledning af herrar J. Eliassons och S. M. Olssons motioner, i skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, att der landbo eller arrendator af jord eller boställe, hvilken enligt mom. 1 af § 57 i nämnda förordning skall erlagga kommunalutskylder för den af honom brukade fastighet, saknar tillgång till deras gäldande, jordegaren eller boställsinnehafvaren skall vara pliktigt att betala samma utskylder.

Utskottet har slutligen att yttra sig öfver herr P. Erssons i början af detta utlåtande nämnda motion, hvilken åsyftar ändring i mom. 1 af § 57 uti förordningen om kommunalstyrelse på landet. Detta moment har följande lydelse:

»Skyldig att till kommunens i § 5 omförmälda gemensamma utgifter lemna bidrag är en hvar, som inom kommunen, ehvad han derstädes bosatt är eller ej, eger eller brukar hemman, hemmansdel eller annan i mantal satt jord eller från hemman under full eganderätt afsöndrad eller till allmän bevillning för sig taxerad fastighet, eller derstädes idkar bergsbruk, fabriksrörelse, handel, handverk eller annan till allmän bevillning taxerad näring; äfvensom en hvar, som inom kommunen sitt rätta bo och hemvist har, och eger sådan inkomst, att bevillning till staten enligt art. II bevillningsstadgan derfor skall, såsom för inkomst af kapital eller arbete, erläggas.»

Under åberopande af de skäl, motionären anfördt i en annan vid innevarande riksdag af honom afgifven motion, n:o 27, om tillägg till bevillnings-

förordningens 12 §, och under förutsättning att samma motion vinner Riksdagens bifall, föreslår motionären, att i ofvan anförda lagrum måtte efter orden »taxerad näring» inskjutas orden: »prestman för inkomst inom den kommun, från hvilken inkomsten utgår.»

Då det synes utskottet uppenbart, att det ändamål, hvars vinnande i motionen åsyftas, kan fullständigt uppnås endast genom ändring af bevillningsförordningen, utan att förordningen om kommunalstyrelse på landet därför behöfver ändras, får lagutskottet, som vid sådant förhållande anser det icke tillkomma utskottet att ingå i någon pröfning, huru vida åtgärder för det åsyftade ändamålets vinnande böra af Riksdagen vidtagas, hemställa,

- 5) att herr P. Erssons förevarande, till lagutskottet hänvisade motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 april 1888.

På lagutskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.

Reservationer:

mot utskottets hemställan under punkterna 1) och 2):

af herrar *Lilienberg, Smedberg, A. P. Lind, A. Nilsson* i Rinkaby, *C. Persson* i Stallerhult, *P. Pehrson* i Törneryd och *Stockman*: »Vid flera föregående riksdagar har lagutskottet föreslagit och Riksdagens Andra Kammare antagit förändring af förordningen om kommunalstyrelse på landet i syfte att begränsa den kommunala rösträtten. Det skäl, som blifvit anfördt för en sådan begränsning, nemligen att densamma utgör en nödvändig förutsättning därför, att begreppet kommunal sjelfstyrelse, som ligger till grund för kommunallagarne, skall blifva en verklighet, är utan tvifvel fortfarande giltigt, och hafva vi därför, med anslutning till det förslag till

ändring af omförmälda förordning, som, på sätt nämndt är, vid flera riksdagar vunnit Andra Kammarens bifall, och i öfrigt, med godkännande af det förslag till ändring af §§ 11 och 59 i förordningen, som i 2:dra punkten af utlåtandet blifvit af lagutskottet tillstyrkt, ansett, att utskottet bort med anledning af herrar L. P. Larssons och J. A. Johanssons motioner, tillstyrka Riksdagen antagande af följande:

Förordning angående ändrad lydelse af §§ 11 och 59 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, sådan nämnda § lyder i kongl. kungörelsen den 8 september 1868, samt § 59 i samma förordning, sådan denna § lyder i kongl. kungörelsen den 17 mars 1882, skola hafva följande ändrade lydelse:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock att, der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlägga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande finnes särskildt stadgad, röstvärdet skall vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden. Ej må någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal, än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfrige röstegande. Uppkommer vid sådan beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla.

§ 59.

Kommunalnämnden skall verkställa fyrktalssättningen och deröfver upprätta en längd, upptagande, särskildt för hvarje skattskyldig och i särskilda kolumner: för i mantal satt jord, för jordbruksfastighet utan mantal och för annan fastighet debiterad bevillning enligt art. II i bevillningsstadgan (eller, der bevillning ej utgår, det belopp, som, uträknadt efter taxeringsvärdet, mot sådan bevillning svarar); för öfriga beskattningsföremål debiterad enahanda bevillning; det åsatta fyrktalet för i mantal satt jord; fyrktalet för jordbruksfastighet utan mantal; fyrktalet för annan fastighet; fyrktalet för alla öfriga beskattningsföremål och summan af den skattskyldiges fyrk-

tal; allt på sätt det under litt. A bifogade formulär till fyrktalslängd närmare utvisar.

Denna längd, som ligger till grund för kommunalutskyldernas debitering, utgör med iakttagande af de bestämmelser och undantag §§ 8, 9 och 11 innehålla, tillika kommuns röstlängd. I den för anmärkningar afsedda kolumn antecknas, om och på hvilken grund i följd af dessa bestämmelser någon i längden uppförd skattskyldig icke eger utöfva rösträtt. Längden upprättas i två exemplar, af hvilka det ena i sockenstugan anslås och det andra hos kommunalnämnden förvaras.»

mot utskottets hemställan under punkten 3):

af herrar *Liljesköld* och *H. W. Huss*; samt

mot utskottets hemställan under punkten 4):

af herrar *Sjöcrona*, *Liljesköld*, grefve *Wachtmeister* och *H. W. Huss*.

Nedannämnde ledamöter hafva begärt få här antecknadt, att de, på grund af ledighet från riksdagsgöromålen, icke inom utskottet deltagit i behandlingen af följande punkter, nemligen

herrar *Victor Ekenman* och *von Baumgarten* n:is 1)—4),

herr *Fröberg* n:is 3) och 4), och

herr *A. Göranson* i Åsen n:is 1) och 2).
